

Nota Sectorraad Kunsten en Erfgoed

24 april 2013

Opmerkingen bij de conceptnota *Vernieuwing van het Kunstendecreet en beleidskader kunsten*

Ter info: acties van de Sectorraad Kunsten en Erfgoed uit het verleden aangaande het kunstendecreet (documenten terug te vinden op de website: www.sarc.be)

- 25 april 2008: [Decreet tot wijziging van het Kunstendecreet van 2 april 2004](#)
- 19 juni 2008: [Uitvoeringsbesluit bij het Kunstendecreet van 2 april 2004](#)
- [Memorandum 2009-2014](#)
- 13 september 2011: [Advies aangaande het ontwerp van besluit tot wijziging van een uitvoeringsbesluit bij het Kunstendecreet](#)
- 27 februari 2012: [Advies over het subsidiebeleid Kunsten & Erfgoed](#) – Aan dit advies is een lang proces vooraf gegaan, met o.m. een debat georganiseerd door de Sectorraad Kunsten en Erfgoed op 5 april 2011.
- 24 april 2012: [Advies over de rol en betekenis van een steunpunt in de kunsten- en erfgoedsector](#)
- 30 november 2012: [Advies over voorstel tot een andere benadering van het Kunstendecreet](#)
- 21 december 2012: [Advies voor een toekomstig kunstenbeleid \(PDF\)](#)

Deze nota geeft de discussie weer die werd gevoerd tijdens de vergaderingen van de sectorraad van 25 maart en 22 april 2013. Op 22 april 2013 gaven Jan Vermassen, raadgever cultuur van minister Schauvliege, en prof. dr. Annick Schramme toelichting over respectievelijk de conceptnota en het onderzoeksrapport *Verfondsing in Vlaanderen*. Deze nota volgt de structuur en volgorde van de conceptnota.

Algemeen beschouwd was er binnen de sectorraad een relatieve tevredenheid over de conceptnota, mits een aantal essentiële bedenkingen en randvoorwaarden in acht worden genomen.

1. INLEIDING

De sectorraad heeft op dit ogenblik nog geen eenduidig standpunt over verfondsing. Door de late verspreiding van het studierapport werd de discussie ondergesneeuwd en doorgeschoven naar het Vlaams Parlement.

Enerzijds vindt de raad dat de keuze om het landschap al dan niet te verfonsen ondergeschikt is aan de discussie over een goede werking m.a.w., er kan beter op de essentie gefocust worden.

Anderzijds is het een gemiste kans dat de fundamentele discussie over verfondsing en de betrokkenheid van de politiek niet ten gronde werd gevoerd. De vraag op welk punt van het continuüm tussen ministerieel en arms length systeem het beleid zich moet bevinden werd niet gesteld. De nota blijft erg operationeel en legt de focus op de gesignaleerde zwakheden van het decreet en de remediëring ervan.

2. ALGEMEEN KADER VERNIEUWD KUNSTENBELEID

2.1. Strategische visie kunsten

Positief:

- De kadernota die de minister moet opstellen vóór de oproep voor subsidieaanvragen.

Bedenkingen:

- Nood aan een extra fase van overleg met de sector *nadat* de minister haar/ zijn visienota heeft voorgesteld.
- Vertaling van deze visie naar budget is geen evidente oefening.
- Visieontwikkeling op langere termijn ontbreekt. (Cfr. Advies 21 december 2012 voor een toekomstig kunstenbeleid: Nood aan doordachte en geïntegreerde langetermijnvisie op het ruimere kunstenveld en de maatschappelijke context, in relatie met het beleid op andere velden en beleidsdomeinen, o.a. film- en letterenbeleid (uitgevoerd door VAF en VFL), cultureel en onroerend erfgoedbeleid,...)
- De coördinerende rol van het eengemaakte steunpunt voor het opstellen van de landschapstekening is een logische keuze, maar de praktische uitwerking zal geen evidentie zijn. Horizontaal overleg tussen de disciplines zal (zeker de eerste jaren na de eenmaking) niet vanzelfsprekend zijn. Hopelijk brengt dat de overleggrondes met de andere actoren uit het veld (o.a. de fondsen, belangenbehartigers en niet-officiële steunpunten) niet in het gedrang.

2.2. Vlaamse kunstcanon

2.2.1. De Vlaamse kunstinstellingen

2.2.2. Andere kunstinstellingen waarmee de Vlaamse Gemeenschap een beheersovereenkomst afsluit

Positief:

- Het opstellen van een kunstcanon die in het decreet wordt gesitueerd en verankerd.

Bedenkingen:

- Naam “canon” is wat ongelukkig gekozen.
- Nog veel vragen over de exacte invulling.
 - o De kunstcanon moet voldoende ruim zijn. Een snelle telling van organisaties met meer dan 1,5 miljoen euro subsidies levert voor Vlaanderen (los van Brussel) slechts een 12-tal organisaties op. Dat is volgens sommigen te weinig. Sommige instellingen kunnen top zijn in Vlaanderen (zelfs ook een belangrijke internationale uitstraling hebben) maar niet dit subsidieniveau halen, terwijl ze toch de kunstcanon in Vlaanderen mee bepalen. Tevens zullen bepaalde sectoren/disciplines nooit instellingen hebben op dit niveau. Dit punt moet nog verder worden besproken binnen de sectorraad. Wel staat vast dat een zo breed mogelijk spectrum moet worden nagestreefd.

- o Voorstel om de kunstcanon uit te breiden naar erfgoed zodat meteen alle grote instellingen meegenomen worden. Er is begrip voor dat de erfgoedsector de voorbije jaren veel veranderingen heeft doorgemaakt, en dat nog meer ingrijpende veranderingen op dit moment moeilijk te verantwoorden zijn, maar op langere termijn moet wel verder over dergelijk scenario worden nagedacht.
- o Onduidelijkheid over wat landelijke uitstraling en landelijk bereik precies inhouden.
- o Wat met organisaties die van structurele subsidiëring naar Vlaamse kunstcanon zullen gaan. Is hiervoor een overgangsmaatregel voorzien? Dit moet worden meegenomen in het uitvoeringsbesluit.
- De nota start met de kunstcanon, de top van de piramide, maar het grote brede onderveld dat zweeft tussen landelijk en stedelijk wordt onvoldoende behandeld. M.a.w. het is een beetje een gemiste kans dat het kerntakendebat niet au fond aangepakt wordt. Wie doet wat op Vlaams – provinciaal – stedelijk niveau.

2.3. Kunstenlandschap volgens artistieke matrix

Positief:

- Structurele ondersteuning op vijf jaar

Bedenking:

- Hoe wordt 'functiegerichtheid' precies ingevuld?
 - o Belangrijk aandachtspunt bij een functiegerichte benadering is de interne consistentie.
 - o Functiegerichtheid en de koppeling aan een bepaald subsidieniveau zullen zorgen voor veel ongerustheid en onzekerheid. Hoe zullen commissies hier mee omgaan, waarop zal men zich richten, wat zullen de bakens zijn, etc. Dit zorgt momenteel nog voor een vacuüm. De minister zal hierover heel helder moeten communiceren vooraleer de dossiers worden geschreven. Zo niet zullen organisaties mogelijk defensief reageren en een instrumentele manier van tellen hanteren. Er moet worden vermeden dat organisaties zoveel mogelijk functies zullen proberen invullen, louter om meer middelen te ontvangen ("functie-inflatie").
 - o Er is eensgezindheid over de positieve aspecten van functiegerichte zelfbeschrijving, maar er zijn nog vragen over deze functiegerichtheid bij de instroom in de procedure voor de beoordeling. Hoe kan eenzelfde functie doorheen verschillende disciplines beoordeeld worden?
 - o Instellingen die inzetten op presentatie en participatie moeten hun 'landelijk bereik' bewijzen: wat houdt dit in? De voorbeelden zijn gegrepen uit de podiumkunsten (spreiding van activiteit) maar sommige sectoren doen helemaal niet aan spreiding en hebben toch een landelijk niveau, bijvoorbeeld door het bereik van het publiek of de voorbeeldfunctie.
- Talentontwikkeling en educatie zijn zeer belangrijk voor de kunstensector. en zouden ook mee moeten worden opgenomen in de functieclusters.

- 2.3.1. Ondersteuning van kunstenaars
 - 2.3.1.1. Ontwikkelingsgerichte beurs
 - 2.3.1.2. Meerjarige beurs
 - 2.3.1.3. Internationale beurs

Positief:

- Nadrukkelijker positionering van de kunstenaars (gevraagd door SR in advies van 21 december 2012 voor een toekomstig kunstenbeleid: "aandacht voor kunstenaars en creatieve beroepen".)

- 2.3.2. Ondersteuning van projecten

Positief:

- Mogelijk maken van meerjarige projecten en beurzen voor kunstenaars
- Extra aanvraagmomenten voor kunstenaars en projecten

Bedenking:

- De sectorraad heeft vragen over de verschillen en de verhouding tussen ontwikkelingsgerichte beurzen en projectondersteuning voor kunstenaars.

- 2.3.3. Meerjarige ondersteuning van kunstenorganisaties

Positief:

- Ondersteuning is op 5 jaar gebracht, samenvallend met de legislatuur van de Vlaamse Regering. De Sectorraad vraagt dit al lang (cfr. Advies van de Raad voor de Kunsten van 7 januari 2008 (K01/08) over de herziening van het Kunstendecreet: "Tot slot is de raad er van overtuigd dat het Kunstendecreet beter wordt afgestemd op de legislatuur van de Vlaamse Regering."). De vraag werd herhaald in meerdere latere adviezen (o.a. de bouwstenennota en onlangs nog in het advies van 21 december 2012 voor een toekomstig kunstenbeleid), en stond ook in het Memorandum 2009-2014.

2.4. Specifieke landelijke initiatieven

- 2.4.1. Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL)
- 2.4.2. Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF)

Positief:

- De uitbreiding van de werking van het VAF met alle single screen initiatieven

- 2.4.3. Flanders Art (werktitel)

Positief:

- Flanders Art maakt als werkvorm een snelle besluitvorming mogelijk. De organisatiestructuur dient wel tot een minimum te worden beperkt om de directheid en flexibiliteit van het instrument te garanderen.
- Hoewel de invulling momenteel nog vaag is, kan Flanders Art uitgroeien tot een mooi nieuw instrument. Wellicht een interessant moment om aan nieuwe financieringsmogelijkheden te denken.

2.4.4. Vlaams Architectuurinstituut (VAi)

Bedenkingen:

- Vragen bij de overgang van het VAI van steunpunt naar sectorinstituut. Een logische stap voor VAI, maar wat gebeurt er met de steunpuntactiviteiten op vlak van architectuur?
- De sectorraad merkt een eigenaardigheid op in rubriek 2.4.4. Vlaams Architectuurinstituut: CVa (gefinancierd als expertisecentrum in het Cultureel-erfgoeddecreet) staat in conceptnota vermeld met opdracht 'registreren, beheren, onderzoeken en ontsluiten', maar expertisecentra beheren geen collectie. Andere opdrachten van het CVa zijn niet in de conceptnota opgenomen.

2.4.5. Kunstenloket

Positief:

- Structureel erkennen van het Kunstenloket voor ondersteuning aan kunstenaars

Bedenking:

- Sectorraad heeft vragen bij de samenwerking tussen Kunstenloket en Upwards (een commerciële organisatie). Er is begrip voor het feit dat Kunstenloket zich wil focussen op individuele kunstenaars, maar het betalend maken van hun diensten voor gesubsidieerde organisaties is wellicht niet de beste oplossing.

2.5. Eén kunstensteunpunt

Positief:

- Een eengemaakt kunstensteunpunt. Sterkere samenwerking/ eenmaking van de steunpunten werd door de sectorraad gesuggereerd in het Memorandum 2009 en in zijn advies van 24 april 2012 over de rol en betekenis van een steunpunt in de kunsten- en erfgoedsector: "Zowel in het erfgoedveld als voor het lokale cultuurbeleid is enkele jaren geleden de oefening gemaakt om tot één steunpunt te komen. Ook in de kunstensector, waar de versnippering groot is, zou er kunnen nagedacht worden over (nog) meer samenwerking om de slagkracht te verhogen."

Bedenking:

- Voldoende aandacht voor kwaliteitsbewaking en opvolging in de concrete invulling van de eenmaking van de steunpunten
- Zoals eerder aangehaald (onder punt 2.1 strategische visie kunsten) is de coördinerende rol van het steunpunt bij de opmaak van de strategische visienota een aandachtspunt.

3. BEOORDELING

Positief:

- Herbekijken van de werkwijze van de beoordelingscommissies. (cfr. voorstel uit bouwstenennota).

Bedenkingen:

- Haalbaarheid qua werklast en tijd van advisering en planning van de budgetverdeling als aanvragen door kunstenaars vier maal per jaar mogelijk zijn. Een snelle berekening wijst uit dat zo'n 160 experts nodig zijn.
- De rol van de functies bij de beoordeling zal duidelijk geëxpliciteerd moeten worden. Zie hiervoor ook de opmerkingen over de functiegerichtheid bij punt 2.3.

- De exacte invulling van de beoordeling is de achilleshiel van de conceptnota. Het kan nuttig zijn een werkgroep op te richten om het beoordelingskader verder uit te werken, vb. door een aantal fictieve oefeningen te maken.
- Het ontbreken van een beroepsmogelijkheid creëert een geloofwaardigheidsprobleem.

4. KUNSTENLANDSCHAP 2020

4.1. Impulsbeleid voor nieuwe initiatieven

Positief:

- Het impulsbeleid maakt tussentijdse (nieuwe) accenten mogelijk maakt

4.2. Complementair beleid met andere overheden

Positief:

- Aandacht voor complementariteit van bestuur (o.a. via de voorwaarde van 'landelijk bereik')

Bedenking:

- Er wordt weinig aandacht besteed aan de praktische organisatie hiervan.
- Het principe dat een organisatie slechts één overheid als basissubsidiënt heeft, en maximaal één extra overheid als nevensubsidiënt, zal ongetwijfeld voor problemen blijven zorgen. Niet alleen omdat het tegen de principes van de functiegerichtheid spreekt maar ook omdat het kerntakendebat nooit ten gronde is uitgeklaard. Overlegstructuren zijn noodzakelijk om in de praktijk de afstemming tussen lokaal, provinciaal en Vlaams niveau te garanderen. Het DNA van een stedelijk of gemeentelijk kunstenveld is gegroeid vanuit een logica die zowel de verscheidene overheden als het decreet overschrijdt.

5. BUDGETTERING

Bedenking:

- Het historisch gegroeide financieringsverschil tussen sectoren en binnen sectoren (het Mattheus-effect) komt niet aan bod. Hoopt men dit weg te werken via de nieuw werking van de commissies?

6. TIMING

Bedenking:

- De timing is strikt en kort. De sectorraad wees hier al op in zijn advies van 21 december 2012 voor een toekomstig kunstenbeleid. Ook na het bekendmaken van de conceptnota blijft de vrees bestaan dat er ook in juni/juli (wanneer het decreet principieel zal worden goedgekeurd door de Vlaamse Regering) nog veel onduidelijkheden zullen bestaan. Door de tijdsdruk bestaat gevaar voor onnauwkeurigheid en onvolledigheid.

7. VOORSTEL VAN BESLISSING

Conclusie Sectorraad Kunsten en Erfgoed:

De sectorraad is positief over de conceptnota, maar blijft waakzaam voor de verdere invulling van enkele van de principes en instrumenten (o.a. de kunstcanon, de functiegerichte aanpak, het eengemaakte steunpunt en 'Flanders Art').

De sectorraad stelt vast dat rekening werd gehouden met een groot aantal van de punten die zowel vanuit het veld, vanuit de belangenbehartigers en de steunpunten als vanuit de SARC en Adviescommissie Kunsten in reacties en adviezen werden aangehaald.

Het accent ligt wel te eenzijdig op het operationele; een aanzet voor een langetermijnvisie van kunsten en cultuur met o.a. de relatie met het werkdomein erfgoed en andere beleidsdomeinen (onderwijs, welzijn, media,...) wordt niet ontwikkeld.